

Влада Арсић

**ОСИЊЕ
ГНЕЗДО**

■ Laguna ■

I

Београд, везиров двор, март 1594.

Блесак муње и удар грома стопили су се у једно када је Ахмет-бег Ођуз закорачио у приватне одаје Синан-паше, великог везира и садразама код тројице турских султана. Био је то рђав знак, колико и сам позив да га по овом невремену посети. Затекао га је на миндерлуку, у полулежећем положају, подбулог лица и закрвављених очију. Крај ногу му је лежала преврнута наргиља, успомена из Дамаска, а у ћошку крај пенцера клечала су три млада роба. Паша је био зловољан, а њихова нага тела очито више су му стварала завист него што су му будила страст.

Велики турски војсковођа био је на прагу деведесетих, трошан и слаб, али исувише моћан да и даље свакоме затегне гајтан око врата, да га уздигне или заувек скрши. Ахмет-бег се питао какав ли га је наум данас закупио. Са страхом му је пришао и целивао скуте, а затим се немо измакао. Чекао је шта ће му рећи или заповедити.

Задуго се чинило да га паша не примећује. Укочено је зурио ка дувару, уздисао и прсте стезао у песницу да

би се наједаред, као да је пробуђен из каквог сна, нагло придигао и унезверено осврнуо. С муком је устао и пришао прозору. Кошава је достигала орканску моћ. Гледао је како са околних кућа опадају ћерамиде, а стабла се повијају до земље. Стајао је немо и непомично да би само на тренутак, кад би светлица запарала небо, инстинктивно устукнуо.

– Знаш ли ти, драги мој беже, да су пашчад разумнија од иксана? – обратио се бегу после дуже ћутње. – Пашчад нечему и можеш да научиш, можеш да је укротиш, али каурин остаје каурин. И кад цвили на коцу и кад виси на ченгелу, остаје непокоран, зулум трпи, али не попушта.

Ахмет-бег је ћутао. Као и други из везирове пратње знао је причу о пашином уздизању, трновитом путу од простог чобана с обронака Шар-планине до једног од најмоћнијих људи царства које се протезало од Блиског истока до Гибралтара на западу, и од Кавказа до севера Африке. Рођен као хришћанин, Горанац, мучени Синадин би вероватно читав живот протраћио крај оваца да се Алах и нафака нису поиграли.

– Давно је то било – радо им је и често казивао. – Још се рахметли султан Селим шетао вилајетом док сам се ја, убог и прост, занимао око оваца, дувао у свиралу и као аџамлија веровао да свет добацује само до Призрена, ни педља даље. И тако би, гајбуни, и остало да ме једног дана, изубаха пред сам акшам, није и то задесило.

По сећању самог паше било је то у његовом селу, негдашњим Соколовцима а данас Шаиновцу, крај самог пута који је од Македоније водио ка некадашњој Душановој престоници. Дремао је испод некакве букве када га је тргао лавез паса. Његова три кера, велики као лавови, устремили су се на групу дервиша који су промицали

друмом. Вероватно би их и растргли да их он само једном повиком није зауставио. Биће да су се дервиши томе силно зачудили чим су га позвали да им приђе.

– Како те то слушају твоји пси да само од твога гласа као мртви падоше на земљу? – упита ме један од њих.

– Слушају ме, безбели, дервишу, а не као што везири и пашалари не слушају свога султана и не могу да умире земљу већ све једнако немир – рекох му и вратих се стаду.

Вероватно би и заборавио на овај сусрет да неколико месеци касније по њега нису дошли царски људи и одвели га пред султана у Стамбол. Тек тада је Синадин у његовом лику препознао и једног од тих дервиша, не знајући да се Селим често прерушавао и као обичан створ шетао царством.

– Сећаш ли се када си на Шари зауставио оне псе да не покољу дервише? – упитао га је цар.

– Сећам се, пресветли царе – одговорио је скрушено.

– Колико беше дервиша?

– Пет.

Тек тада се султан насмејао и свима испричао шта га је задесило. Изгледа да му се много допао чим је заповедио да га одмах обуку у пашалијско одело, понудио му да се потурчи и наденуо му име Синан. Од тог тренутка, живот простог пастира умногоне се окренуо. У миру је дане проводио на двору, али се у ратно доба исказао као mudar и куражан делија. И премда се с новом вером виноу високо, чини се да ју је с муком и споро прихватао.

Током боравка у Цариграду обичавао је да се током дана искраде и у једној од одаја дуго и предано моли Христу тражећи опрост што га се лако одрекао. На несрећу, примећен је и показан султану, рекли су му да није одбацио каурскога бога и да му не треба веровати. Селим

одмах нареди да се ствар испита, понајпре да се види шта крије у тој одаји, па се тако и сâм упути за њима. Кад су провалили врата, пронађоше само његову чобанску одећу и свиралу. Тек тада и њега позваше.

– Зашто још чуваш оне чобанске дрехе, јанцик и свиралу?! – срдито га упита султан.

Плашећи се да је у смртној опасности, Синан задрхта, али се брзо досети.

– Зато да знам шта сам био, да никад не заборавим твоје добро и шта сам сад – одлучно му одговори.

Изгледа да је Селиму овакав одговор био по вољи, јер га је убрзо прогласио пашом, дао му четрдесет хиљада војника и заповедио да удари на Србију и потурчи своју браћу.

– Дедер, да те видим сада – рекао му је. – Да видим хоће ли и људи да те слушају као они пси, и шта ћеш да урадиш.

Нешто се у њему тада преломило. Знајући да нема натраг и свестан неповерљиве цареве пратње чији су га погледи секли као ханџари, решио је да свима покаже. Доказаће им да је већи Турчин од сваке туркуше и слугерање, а своју срамоту залечиће тиме што ће и друге учинити отпадницима. За његовог земана, зарекао се, сваки каурин ће, милом или силом, одбацити крст и пригрлити Мухамедову веру.

Од тада је прошло много година, чини му се да је читав океан отекао Бистрицом. Памти и први бој пред Призреном када је, код Карапотока, погубио на десетине хиљада Срба, да би потом, у самој вароши, начинио масакр. Није се обазирао на пол и узраст, секао је без страха и милости. Тек касније, када му се запенушана крв примирила, преживеле је покрстио и дао им повластице,

позвао избегле да се врате и обећао да их неће дирати. Под условом да се најпре потурче.

И народ се турчио. Што из страха, што због олакшица, многе су се куће преполовиле. Делио се отац са синовима, делила се браћа међу собом, неки су устрајали и сачували веру предака, други су посрнули. Али паши ни то није било довољно. Требало је нову веру утврдити, а стару сатрети и избрисати јој сваки траг. Најпре је срушио Цркву Светог Арханђела, задужбину Душана Силног, и наредио да се од њеног камења сазида џамија у центру Призрена. Потом је ударио и на остале. Скрнавио је и разваљивао сваку богомољу с крстом на кубету, убијао попове и калуђере, робио Србе и отимао им куће, претио да ће им семе затрети и да ће га упамтити.

И памтили су га. Не само у Дукађину, где се родио и одрастао, већ и широм царства. Занавек је уписано да је освојио Триполи, угушио буну у Јемену, истерао Шпанце из Туниса и више пута надбио Мађаре. Али оно главно, оно против чега се читавог живота борио, није уништио. И даље је зазирао од Порте, од царева пратње, свих оних смутљиваца и сплеткароша што никада нису видели мејдана и нису излазили на бојно поље, што читав живот проведоше у сенци, опањкавајући и кршећи сваког изнад себе. Њега понајвише.

Одсутно је стајао крај прозора и гледао тмурне облаке изнад Баната. „Шта ти је живот“, размишљао је. Сећа се одакле је потекао, до чега је досегао, али никад спокоја и мира. Код тројице султана био је везир. Три пута је падао у немилост царева и трипут се враћао. Остаће упамћен као велики војсковођа и још бољи управитељ. А опет, ни данас када су врата џенета пред њим увелико

одшкринута, не зна колико је стрела ка њему одапето и да ли ће га можда нека и сустићи.

Ни невернике није затукао. Ма колико посекао каурских глава, вазда би ницале нове и бројније. Ето, раја из прека и сада гризе и прети, диже буну и развија барјак. Рђави му авази свакодневно стижу. Распламсао се устанак у Банату, царска војска се повлачи, градови му редом падају. Још се само Темишвар држи, све друго је у српским рукама. Век и по је прошло од пада Смедерева, а изнова се кличе Немањићу, Светосављу и Душановом царству. Мржња га обузима, а тело подрхтава.

– Ко их предводи и подстиче на буну? – тихо је упитао.

– Владика вршачки Теодор Тиводоровић – спремно је одговорио бег. – Нико до он, мој добри паша. Цара ватру и народ разјарује, подсећа их на веру каурску, шта су били и шта ће, вели, изнова бити.

– Биће клинац! – зарежао је. – С владиком ћемо лако. Кад га се докопам, живог ћу га одрати. Али шта ћу с оним другим?

– С којим другим? – устрептао је Ахмет-бег покушавајући да се досети на кога циља.

– С оном осушеном лешиним! С оним што му име помињу и предано му се моле. Понајгоре, сада чујем да се и Турци у Старом Влаху окупљају и пред њим клањају, јер веле да им чуда чини. И шта с таквим да радим, питам се, може ли мртав изнова да се убије?

Ахмет се знојио и стајао као проштац, ништа не схватајући. Није слутио да су до паше допрли гласи да се о Светом Сави прича и на Порти, да је сјенички хоџа Омер Мулагић писао султану и упозорио га да муслимани у буљуцима прилазе Милешеви и клањају се над његовим гробом. Све што је Синан-паша чинио током

свог земана трунило се и нестајало у трену само због луде вере потурчених будала да их мртвац може подићи из мртвих, да ће им вратити снагу и излечити их од сваке болести. Више од хиљаду живих, пашу је бринуо обичан леш.

– Ићи ћеш доле! – обратио се бегу. – Манастир развали и баци у огањ, а калуђере побиј! И донеси ми ту врећу костију да с рајом једаред рашчистимо, да им покажемо у шта верују и чему се моле. И похитај, беже! Немамо времена поваздан.

II

Београд, хоћел „Москва“, март 1989.

Јован Глигоријевић, археолог из Новог Пазара, није тренуо читаве ноћи. Узбуђење уочи заказаног сусрета с патријархом Германом било је велико, сваки час би устајао из кревета, шетао хотелском собом и застајао пред огледалом. Био је тек на прагу четрдесетих, али су време и дани проведени у прашини, на сунцу и ветру, оставили траг. На високом челу уочио је прве бразде, коса се проредила, док се око очију плела читава мрежа ситних бора.

„Старим“, помислио је и јетко се осмехнуо. Међутим, знао је да немир и несаница потичу од нечег другог, важнијег. Ако патријарх сутра благосиља а црква дозволи, ако анализе потврде његове слутње, историчари ће изнова копати по српској повесници. Писаће се нови уџбеници, распламсаће се полемика, а његово име, надао се, биће трајно забележено у свету археологије. Уздахнуо је и посегао за црном, кожном ташном, излизаном по шавовима. Извадио је укоричену свешчицу и хрпу фотографија, а затим их поређао по кревету. Пажљиво их је

загледао. Снимци су били бледи и невешто кадрирани, али оно најважније јасно се видело. Био је задовољан.

Устао је и пришао прозору. Свитало је док је испод њега, са опустелих Теразија, допирао резак звук пражњења контејнера. Тутњали су и први тролејбуси, али није чуо људски жамор уобичајен за центар града. „Рано је“, закључио је и вратио се у кревет.

Жудео је за сном, али га није било. Већ месецима му живци титрају, а главом протичу свакојаке мисли. Размишљао је о свему, премеравао и тумачио, али је све дубље тонуо у глиб. Саркофаг који је о Божићу пронашао крај разрушених зидина у Лимској долини и који му се, некако, сâм разоткрио, био је вредно откриће. Али оно што га је уистину слудело била је његова садржина – тело непознатог светитеља о коме ни црква ни историчари, сигуран је, нису ништа знали.

Сетивши се јадног стања некадашњег манастира, Јован се придигао уз узглавље. Размишљао је о хрпи камења, скромним остацима некадашње богомоље која се урушила током осамнаестог века и о чијем настанку и трајању се мало шта знало. Почетком седамдесетих година, археолози су крај ње пронашли керамички суд препун сребрних и златних кованица, а тога је било и касније. Приликом изградње пруге од Београда до Бара, грађевинци су булдожером разбили још један ћуп, а радници као помамљени кренули у пљачку. Тада је свега осамнаест златника и сребрњака завршило је у новопазарском Музеју, све друго је нетрагом нестало.

Иако разрушена дуже од два века, светиња није опустела. Подједнако су је поштовали и православни и муслимани, и католици и Јевреји, па и безбожни. Небројено пута је од мештана слушао приче о чудесима,

испуњеним молитвама и исцељењима пред којима су и лекари сумњичаво вртели главом. Којечему није веровао, али се није ни превише чудило када је чуо да су Полињани, након одлуке да пруга прође преко темеља светиње, писали петицију и апеловали да се пројекат измени. Састанак с члановима Пројектног бироа у Београду, у просторијама некадашњег Социјалистичког савеза радног народа Југославије, било је једино што су испословали, али се чинило да им је пут био залудан.

– Другови, схватите да нема могућности – главни пројектант, инжењер Стоисављевић био је конкретан. – Изградња пруге ка Бару један је од највећих и најскупљих пројеката у Европи, треба подићи на стотине мостова и пробити још више тунела. Шта би било када бисмо обилазили сваку кућу или дрво?! Сем тога, колико знам, то и није манастир већ хрпа разбацаног камења.

– Та хрпа заливена је воском верника свих конфесија – покушао је да га умоли старац Алексије, игуман манастира Милешева. – Народ свакојаких вера прилази светињи и моли се Свевишњем...

– Поштујем ја свачију веру и празноверицу, али овде је реч о државном послу – прекинуо га је и руком показао на макету пред њима. – Уосталом, погледајте и сами. Видите да је размак између реке и литице свега педесетак метара, и ако бисмо померили трасу, пруга би се нашла на рубу амбиса. А то, наравно, не смемо да допустимо.

– Дакле, нема могућности? – упитао је неко из делегације.

– Нажалост, не!

У том тренутку, на опште запрепашћење, стропоштао се велики кристални лустер и пред свима разбио у парампарчад. Срча и остаци метала здробили су

изложену макету, али срећом, нико није био повређен. Поједини су се немо прекрстили, а састанак је прекинут. Убрзо после овог уследило је и друго чудо: месец или два касније траса је промењена, а пруга одмакнута десетак метара од темеља храма.

Током последње две деценије стручњаци су често вршили истраживања у којима је Јован неретко и сâм учествовао. Иако су радови окончани а локалитет затворен, нешто га је и даље копкало. Кад год би му се пружи-ла прилика, долазио би на десну обалу Лима, бележио сведочења мештана и премештао обрушене блокове клесане од сиге. Питао се каква се то сила крије у недрима светиње, чиме то привлачи на хиљаде људи да свакодневно долазе и клањају се Богу, свом или туђем свеједно, надајући се некаквом чуду.

А онда је чудо задесило њега. Зимус, на трећи дан Божића, стајао је пред разрушеном богомољом у тренутку када је крај њега протутњао теретни воз ка Црној Гори. Још је гледао за цистернама када се иза његових леђа нешто затресо. Стигао је само да види како се обрушава и последњи део некадашњег храма, да би му нешто, наједаред, закупило пажњу. Пришао је и збуњено застао. У доњем делу срушеног зида, у олтарском простору, назирала се страница омањег каменог сандука. Стајао је као омађијан док су му од мрза трнули прсти и ушне шкољке. „О чему год да је реч“, помислио је, „за ово нико не зна.“ Најежио се.

Дуго му је требало да се прибере и покуша да рукама ослободи узидани саркофаг. Међутим, колико год да би склонии камења и блокова од сиге, са стране би се обрушавали нови. Није имао крамп, металну полуку, било какав алат који би му помогао. У оближњем Гостуну

познавао је неколико домаћина, часних и поштених људи, али је одустао од намере да било кога позове. Ако се прочује, знао је, сјатиће се на десетине радозналаца и археолошких лешинара.

Застао је и погледао у небо. Спущтала се помрчина, за сат или два ништа се неће видети. Још неко време се освртао око себе, размишљао, а онда је одлучио. Уместо да и даље рашчишћава терен прионуо је да га затрпа и што боље сакрије. Промрзлим рукама довлачио је обрушене блокове и њима прекривао камени сандук. Напослетку је прислонио и неколико јелових и церових грана. Погледао је за собом и био задовољан. Надао се да у ово доба године овде ионако нико неће залазити.

Јовањски мразеви и изузетно хладни јануар одлагали су му повратак, али није губио време. Прочитао је све што је могао да пронађе о древном манастиру, рударии по архивама, прелиставао манастирске летописе, распитивао се код колега и универзитетских професора. Нажалост, мало је тога било. Осим штурих података о времену изградње, магловитих легенди о настанку и каснијем нестанку, готово да ништа није сазнао. Понајмање шта би могло да се положи у сâм олтар храма када се то, колико зна, никада није радило.

На обалу Лима вратио се почетком марта, када је зима попустила. Понео је све што му је било потребно: металну ћускију, кратки ашов, чекиће и други потребан алат, бележницу и фото-апарат. Ако се земља обруши или нешто друго крене по злу, помислио је, барем ће имати доказ да је заиста нечег било. Срећом, зидине храма су га дочекале у истом стању, нико није прилазио нити је шта померано.

Требало му је готово три сата да саркофаг ослободи вековног загрљаја опеке и сиге. Нажалост, скидање

поклопаца показало се тежим. Иако се са свих страна јасно оцртавала линија споја, није могао да га помери ни милиметар. Узалуд је покушавао да га подигне полугом или оштријим врхом крампа, ударао је чекићем и маљем, али је поклопац одолевао као да је био саливен са остатком ковчега. Већ је мислио да одустане када је приметио да је канал на десној страни плоче нешто шири од осталих. На супротној, ужој страни, успео је да забије штемајз, а затим, уз помоћ чекића, почео хоризонтално да га помера. Као да је била забрављена с доње стране, плоча је пупустила и лагано се померила ка средини. Следећи покушај да полугом барем одшкрине поклопац показао се знатно лакшим.

Ипак, није журио да га отвори. Најпре га је уснимио са свих страна, а затим упалио цигарету. Као да је желео да растуће узбуђење пред необичним открићем што дуже одложи. Размишљао је шта ће затећи. Нечије свете мошти? Скривене реликвије и рукописне књиге? Злато? Или, можда, ништа. Стресао се од последње помисли.

Још је стајао изнад необичног ђивота када се нечег сетио. Упркос свему, народ у Полимљу веровао је да су мошти Светог Саве склоњене пред Турцима и да нису спаљене. Нити су се дале уништити. Према предању, оне су и даље лежале негде скривене и чекале на дан када ће се указати, а тада ће, веровало се, и Србима сванути. Ослободиће се окова и изнова ће се сабрати под скутима свеца. „Једино ако су чекале мене“, помислио је с осмехом.

Прекрстио се пре него што је штемајзом задигао плочу, а затим полако углавио ђускију. Лагано је гурао поклопац у страну и када га је довољно померио, поново

се прекрстио. Пред њим су заиста, у доњем делу саркофага, лежале мошти. У средини глава и грудни кош, а са стране руке и ноге. Биле су тако очуване да је могао, чинило му се, да препозна и обресе лица. Видео је седу, таласасту косу, браду, ушиљен нос, жуте осушене образине, чак и обрве. Нажалост, лик му није био познат, није подсећао ни на једног од светаца које је виђао на иконама или фрескама.

Дуго је посматрао приказ пред собом, а затим устао, узео фото-апарат и снимео неколико кадрова. Затим је вратио поклопац, саркофаг прекрио грањем и обрушеним блоковима, и покупио алат. Одлучио је да о свему најпре обавести игумана милешевског, а онда и целокупну стручну јавност. О чему год да је реч, био је уверен, открио је нешто на чему ће му многе колеге завидети. Још само да утврди кога је то, заправо, пронашао.

III

Савинац, речица Дичина, април 1594.

Ахмет-бег Ођуз тргао се из сна и уплашено придигао. Чуо је како ситне капи кише добују по шаторском платну и повике стражара. Коњи су се узнемирили, а људи ускомешали. Не, није сањао. Поново се с оближњег брда зачуо курјачки урлик и завијање. Глад је натерала вукове да сиђу с планина, али се њих није плашио. Више се прибојавао светине која их данима упорно прати и која је, како се примичу Београду, све бројнија. Да су мало куражнији и да их има ко повести, помислио је, могли би их задавити и рукама.

Устао је и изашао из шатора. Насред логора тињала је ватра око које су се начичкала полегала тела. Питао се да ли ико од његових војника спава или и они стрепе од невидљиве пратње. Крај усамљеног бора видео је претовареног ата и тројицу стражара. Кроз измаглицу се једва назирао други крај логора, али се чинило да је и тамо све у реду. Ипак, одахнуће тек када се докопају Рудника и примакну Авали. Чини му се да све ово и предуго траје.

Већ данима тумарају беспућем, ломе коњима ноге, а из мрака их без престанка вребају претеће очи. Живци су мупустили, трза се и осврће на сваки шум. Проклета рајетина! И проклети паша.

Пришао је другом шатору и ногом пробудио Јашара, најоданијег саборца и највећег мегданцију. Без речи му је, руком, показао да га прати. С њим ће, чини му се, лакше дочекати јутро. Сели су на оборено брвно крај тињајуће ватре. Владала је тишина, само би се покатакд зачуло крештање птица и завијање курјака. Зора се примиче, али зебња не попушта.

– Колико их је? – упитао га је Јашар.

– Из дана у дан све више – тихо је процедио и упалио чибук. – Прате нас и не одустају.

– Безбели, биће да је то паша и желео.

Бег је ћутао. Заповеђено му је да пали и разваљује све на шта наиђе. Само у Лимској долини бацили су у огањ на десетине манастира и цркава. Побили су калуђере и потерали робље. Прибојавао се да би глас о томе могао да их претекне и стигне раније, да ће их у Милешеви дочекати из бусије и побити као псе. Срећом, Алах је био милостив. Калуђере су заскочили на спавању и без муке их посекли. Све док нису пришли саркофагу и ћускијом почели да разваљују плочу, мислио је да их нико не гледа. А онда се разлегао јаук.

У тренутку док су једни износили ћивот, а други набацивали грање и нарамке сена крај зидина храма, гора је зајечала. Са свих страна зачуо је плач и вриску, а пред њим су се, изненада, створила тројица монаха. Полетели су и пали му пред ноге вапећи да им поштеди свеца. Није ни промислио, а рука му се омакла. Зачуо се фијук и котрљање одсечених глава. Покајао се, али

је било доцкан. Заборавио је да су паши потребне живе очи, да у мртвим и ћоравим нема ничега, понајмање ужаса и бола. Срећом, чини му се да ће их сада имати напретек.

Ћивот су теглили до Црне Стене, изнад Косатице, да би га тек тада отворили. Изненадили су се када су у њему видели нетрулежно тело. Раздвојили су удове од главе и грудног коша, претоварили их у вреће од козје коже, а дрвени ћивот одбацили. Док су касипили мошти, иза њихових леђа поново се пролио урлик и кукњава. Несрећници су плакали и проклињали, псовали и претили, али се нико није усудио да им приђе. Нити су се они на њих обазирали. Само су уочили да се њихов број, након сваког села, све више увећава.

На путу ка Београду прошли су кроз Дренову и Бистрицу, прешли преко Врањака и Сувог дола да би се зауставили тек надомак Нове Вароши, на међи која је делила Херцеговину и Стари Рас. И тада их је изблиза видео. Група убогих људи у ритам, кметови и један монах међу њима, пришли су му с испруженим рукама. Пратња је посегла за ханџарима, али их је зауставио погледом. Био је знатижељан шта ће му рећи.

– Ево нас, пресветли беже – обратио му се црноризац. – И нас и свих иза нас. Чини с нама шта ти је воља, сеци нас и роби, разапињи и на ченгелима ако желиш, али нам њега не дирај.

– Кога њега? – Ахмет-бег се чинио невешт.

– Нашег светитеља, Његове свете мошти.

Бег их је најпре гледао у неверици, освртао се око себе и правио се да ништа не разуме. А онда му је поглед застао на вранцу претовареног врећама и двојицу стражара покрај њега.

– А то! – тобож се зачудио. – Мислите на ову врећу костију?!

Целокупна бегова пратња се зацерекала и даље држећи исукане ханцаре. Уверени да им је већма пресуђено, чекали су само на његов миг. Међутим, бег је имао другачији наум.

– Не могу вам их дати – наизглед се снуждио. – Оне сада припадају пресветлом Синан-паши и само он одлучује. Има вас доста, изађите пред њега и умолите га. Па неће, ваљда, паша одбити своју рају кад га тако лепо замоли?

Скрушени људи су се повукли, а јањичари наставили према Увцу, преко Тикве и Теферица. Међутим, Срби нису одустајали. Сачекали су их у Водицама, испред Златибора, и без увијања понудили откуп од сто хиљада аспри. Биле су то големе паре, али их је бег срдито одбио. Штавише, наредио је да их вежу наопако, леђима окренуо једне наспрам других, и потерао испред себе. Више пред својим делијама него пред каурима, желео је да се представи као Турчин тврде вере који би пре погинуо за падишаха него што би пристао на мито. Ипак, није могао лако да се отресе помисли о толиком благу. „Пу, пашчад каурска! Да се макар не излануше јавно!“, једио се, „него одмах с неба па у ребра.“

Увелико се раздањивало када су зачули топот коња и повике стражара. Слутећи невољу, Јашар је поскочио, а за њим и Ахмет-бег. Међутим, убрзо је пред њих изашао један од стражара, потурчени Арбанас, и саопштио му да их тражи извесни Мурат Ченгић из Пљеваља и да жели да разговара. Бег се изненадио. Познавао му је оца Мехмеда из надалеко чувене коленовићке куће, а у неколико наврата сретао му је и сина. О њиховој кући се

и данас у Старом Влаху певају песме у којима се истиче њихово јунаштво. Зачудио се што га овде проналази и руком показао да га доведу.

Убрзо су се пред њима појавила тројица мушкараца слично одевених. Имали су шалваре сачињене од коже младог медведа, а на ногама су носили кратке чизме од жутог сафијана, спреда шиљасте и окружене дугим мамузама, а одоздо потковане. Мурата је лако препознао, понајвише по капи од пегаве, леопардове коже с прикаченим орловским крилом. И тако разоружани, без топуза и јатагана, деловали су застрашујуће. Ипак, умирио се када му је видео широк осмех.

– Бујрум, Ченгићу – поздравио га је. – Какав белај је тебе ноћас потерао?

– Причаћемо, беже... Само да мало данемо, јер смо и коњима душу узели. Витламо за вама већ две ноћи и два дана.

Придошли су засели око ватре, а сеизи су одмах изнели филцане с кафом, козји сир и сушену овчетину. Још се нису ни послужили када је Мурат показао бегу очима да мало измакну.

– Није сваки глас за свачије уши – рекао му је када су се издвојили од осталих.

– Казуј, Ченгићу... Не околиши.

– Укратко, патријарх пећки, Јован, доброно је одрешио кесу. Нуди десет ока злата за откуп вашег товара.

– Бадава му... – процедио је Ахмет-бег. – Синан-паша је већ у гробу, злато њему не треба.

– Зато њему и не нуди.

– Него коме?

– Теби, побратиме! Кол'ко знам, још је у твојим рукама.

Ахмету су се зенице рашириле, а ноге поклекле. Сама помисао на толико благо помутила му је разум. Ипак, трудио се да остане присебан и о свему промисли.

– Опет цаба, Ченгићу. Ако не предам паши ћаурског свеца, оде ми глава. А тада, бива, ни мени неће требати.

– А шта ће ти и глава ако ништа у њој немаш? – насмејао се Мурат. – Гледај да нахраниш вука и овце да сачуваш. И пашу намириш и Србе умириш.

– То не бива ласно, Мурате. Шта ће рећи...

– Пустите причу, беже! – прекинуо га је млади Ченгић. – До Биограда имаш још три дана, довољно да о свему промислиш. Само ако си рад.

– А ко не би био?! Деде, крени ти сада са својима, а ми ћемо за вама. Ваљда ћемо до Биограда нешто смислити.

Мурат га је задовољно погледао и потапшао по плећима.

– Аферим, беже! Знао сам да си велики јунак, а сада видим да ти је и разум оштрији од ханџара. Видимо се подно Авале.